

XÂY DỰNG VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA VIỆT NAM ĐỂ PHÁT TRIỂN ĐẤT NƯỚC PHỒN VINH, HẠNH PHÚC

TRỊNH THỊ HẠNH (*)

Tóm tắt: Văn hóa có ý nghĩa rất quan trọng đối với phát triển bền vững kinh tế - xã hội của đất nước. Trong giai đoạn hiện nay, vấn đề tiếp tục xây dựng, phát huy giá trị văn hóa Việt Nam được Đảng, Nhà nước ta xác định là mục tiêu, nhiệm vụ có vai trò là nền tảng nhằm kết hợp chặt chẽ, hài hòa giữa giá trị văn hóa truyền thống và giá trị hiện đại để phát triển đất nước nhanh và bền vững.

Từ khóa: Hệ giá trị văn hóa; phát triển đất nước; xây dựng.

Abstract: Culture is very important for the sustainable socio-economic development of the country. In the current period, the issue of continuing building and promoting Vietnamese cultural values is identified by our Party and State as a goal and task that serves as the foundation for a close and harmonious combination between traditional cultural values and modern values to develop the country quickly and sustainably.

Keywords: Cultural value system; develop the country; build.

Ngày nhận bài: 17/02/2022   Ngày biên tập: 09/03/2022   Ngày duyệt đăng: 16/03/2022

1. Quan niệm về hệ giá trị văn hóa Việt Nam

Văn hóa là phạm trù rất rộng, trong đó giá trị là phần căn cốt, trực chính của văn hóa. Theo Đại từ điển tiếng Việt, văn hóa là “toàn bộ những giá trị vật chất và tinh thần do loài người sáng tạo ra trong tiến trình lịch sử của mình”⁽¹⁾; giá trị là “cái được xác định có ích, có hiệu quả trong cuộc sống vật chất và tinh thần”⁽²⁾. Mỗi nền văn hóa được định hình hệ thống giá trị với hạt nhân là những giá trị cốt lõi, tạo nên những đặc điểm, phong cách tư duy, ứng xử của các thành viên trong xã hội và nền văn hóa đó. Văn hóa là toàn bộ những giá trị chân - thiện - mỹ do con người sáng tạo và tích lũy trong quá trình hoạt động thực tiễn; tiêu biểu cho trình độ đạt được trong lịch sử phát triển xã hội.

Hệ giá trị văn hóa biểu hiện ở trình độ phát triển của mỗi giai đoạn, mang lại lợi

ích cho con người, tạo nên bề dày văn hóa cho mỗi dân tộc và được sắp xếp theo trình tự nhất định; tạo nên bản sắc, bộ mặt văn hóa của quốc gia, dân tộc, chi phối mọi mặt đời sống dân tộc. Thông qua hệ giá trị văn hóa đóng góp cho sự phát triển của xã hội, đồng thời, là phần cốt lõi của hệ giá trị quốc gia. Do đó, có thể khái quát: hệ giá trị văn hóa là một tập hợp những giá trị văn hóa cơ bản và cốt lõi tạo thành chỉnh thể thống nhất, phản ánh trình độ văn hóa của mỗi cộng đồng người trong các điều kiện lịch sử khác nhau. Đặc trưng của hệ giá trị văn hóa biểu hiện ở những giá trị cơ bản, cốt lõi; phản ánh đặc trưng văn hóa của một cộng đồng người, giúp phân biệt cộng đồng này với cộng đồng khác. Những giá trị đó vừa là hạt nhân thu hút, vừa là động lực quyết định sức lan tỏa của cả hệ giá trị, tuy có vai trò, vị trí khác nhau, song luôn tồn tại trong sự tương tác lẫn nhau.

Khi đã hình thành, hệ giá trị văn hóa có tính bền vững và có vai trò định hướng nhận

(*) TS; Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội

thức, điều chỉnh hành vi của cộng đồng; đó vừa là sản phẩm xã hội - lịch sử, vừa đặc trưng cho trình độ phát triển và diện mạo văn hóa của một cộng đồng người. Hệ giá trị văn hóa mang tính khách quan, là sự sáng tạo của các cộng đồng người thông qua thực tiễn lịch sử để nhận biết, phân biệt được trình độ phát triển, diện mạo văn hóa giữa các cộng đồng người. Ở góc độ này, có thể xem hệ giá trị văn hóa như một chỉ số đánh giá trình độ, năng lực bản chất người của một cộng đồng ở mỗi giai đoạn lịch sử. Mỗi dân tộc, cộng đồng người có hệ giá trị riêng với sự ưu tiên thứ bậc và nội hàm các giá trị khác nhau. Ở những thời đại khác nhau, hệ giá trị văn hóa cũng có sự khác nhau ở thang giá trị văn hóa, nó không bất biến, mà có sự thay đổi cùng với sự biến động của xã hội.

Trong lịch sử dựng nước và giữ nước, hệ giá trị văn hóa và chuẩn mực con người Việt Nam đã được vun đắp, định hình và trở thành ngọn đuốc soi đường và kết tạo nguồn sức mạnh tinh thần to lớn để dân tộc ta chiến thắng mọi kẻ thù xâm lược, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Trong *Cương lĩnh chính trị* của Đảng Cộng sản Việt Nam năm 1930, Đảng ta đã đề cập vấn đề phải phát triển văn hóa của dân tộc. Năm 1943, trong “*Đề cương văn hóa Việt Nam*”, Đảng ta chỉ rõ: “*Mặt trận văn hóa là một trong ba mặt trận (chính trị, kinh tế, văn hóa)*” và chủ trương phát triển văn hóa theo ba hướng: dân tộc - khoa học - đại chúng.

Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ năm, khóa VIII nhấn mạnh: “*Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, nhấn mạnh các giá trị bền vững là: lòng yêu nước nồng nàn, ý chí tự cường dân tộc; tinh thần đoàn kết, ý thức cộng đồng gắn kết cá nhân - gia đình - làng xã - Tổ quốc; lòng nhân ái, khoan dung, trọng nghĩa tình, đạo lý; đức tính cần cù, sáng tạo trong lao động; sự tinh tế trong ứng xử, tinh giản dị trong lối sống*”⁽³⁾. Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng nêu rõ: “*Khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc; giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam trong*

sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, hội nhập quốc tế”⁽⁴⁾. Có thể khẳng định, xây dựng và phát huy hệ giá trị văn hóa Việt Nam là “*nhu cầu khách quan trong quá trình thực hiện sự nghiệp đổi mới đất nước vì mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng và văn minh*”⁽⁵⁾.

2. Giải pháp tiếp tục xây dựng và phát huy hệ giá trị văn hóa Việt Nam trong giai đoạn hiện nay

Một là, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các cấp, ban, ngành trong xây dựng và phát huy hệ giá trị văn hóa Việt Nam.

Đứng trước những thời cơ và thách thức mới, yêu cầu của sự nghiệp cách mạng nước ta là phải tiếp tục xây dựng, giữ gìn và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, thực sự là “*nền tảng tinh thần*”, “*động lực phát triển*” và “*văn hóa soi đường cho quốc dân đi*”; phát huy giá trị văn hóa và sức mạnh con người Việt Nam, khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, thịnh vượng. Qua đó, tạo ra sức mạnh tổng hợp của toàn dân tộc để tận dụng thời cơ, vượt qua thách thức, thực hiện thành công mục tiêu đưa đất nước trở thành quốc gia phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa vào giữa thế kỷ XXI.

Vi vậy, cần tiếp tục nâng cao nhận thức và trách nhiệm của các tổ chức chính trị - xã hội trong việc tạo dựng môi trường văn hóa. Đảng ta chỉ ra nguyên nhân chủ yếu của những hạn chế trong thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2016-2021 là: “*Chưa thống nhất trong nhận thức và hành động về hệ giá trị văn hóa, con người Việt Nam*”⁽⁶⁾. Do đó, cần “*Đẩy mạnh giáo dục nâng cao nhận thức, ý thức tôn trọng và chấp hành pháp luật, bảo vệ môi trường, giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc của người Việt Nam, đặc biệt là thế hệ trẻ*”⁽⁷⁾.

Toàn hệ thống chính trị và xã hội cần có nhận thức đúng đắn về vai trò, vị trí, tầm quan trọng của văn hóa, hệ giá trị văn hóa đối với sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước. Xác định phát triển văn hóa, xây dựng con người là nhiệm vụ trọng tâm của cả hệ thống chính trị. Thông qua các biện pháp giáo dục, tuyên truyền nâng cao nhận thức của các đối

Ảnh minh họa: Vietnamhoinhap.vn

tượng, chú trọng công tác giáo dục ý thức chính trị, tư tưởng, hệ giá trị văn hóa dân tộc, đạo đức, lối sống, khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc. Tăng cường đấu tranh với các quan điểm sai trái, thù địch trên lĩnh vực tư tưởng, văn hóa, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng và các giá trị văn hóa tốt đẹp của dân tộc.

Hai là, tiếp tục đổi mới nội dung và phương thức lãnh đạo của Đảng; nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về văn hóa.

Tiếp tục tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, Nhà nước nhằm bổ sung, hoàn thiện hệ giá trị văn hóa Việt Nam; có đường lối, chủ trương, định hướng phù hợp, có trọng tâm, trọng điểm trong quá trình thực hiện. Đồng thời, có cơ chế, chính sách phù hợp để khai thác hiệu quả các giá trị văn hóa, khắc phục những hạn chế về cơ chế hoạt động văn hóa cũng như sự phát triển hệ giá trị văn hóa Việt Nam. Nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về văn hóa, đổi mới tư duy quản lý văn hóa, cải cách và kiện toàn tổ chức bộ máy quản lý nhà nước về văn hóa theo hướng tinh gọn, hiệu quả; nêu cao vai trò,

trách nhiệm của cơ quan quản lý nhà nước về văn hóa ở Trung ương và địa phương. Bên cạnh việc tăng cường đầu tư, khai thác và phát huy các nguồn lực văn hóa cần đổi mới nội dung, phương thức quản lý nhằm khắc phục tình trạng đầu tư dàn trải, kém hiệu quả; tăng cường kiểm tra, giám sát, bảo đảm hiệu quả đầu tư cao trong lĩnh vực văn hóa.

Gắn các mục tiêu, nhiệm vụ phát triển văn hóa, xây dựng con người với phát triển kinh tế - xã hội ở mỗi cấp, mỗi ngành. Tập trung đầu tư, hoàn thiện các thiết chế văn hóa quy mô từ Trung ương đến cơ sở, bảo đảm hiệu quả, đồng bộ hệ thống thiết chế văn hóa cơ sở, phù hợp đặc thù vùng, miền, dân tộc, đặc biệt ở vùng sâu, vùng xa, biên giới, hải đảo; phát huy vai trò của chủ thể văn hóa trong xây dựng, tổ chức hoạt động tại các thiết chế văn hóa cơ sở phù hợp để người dân tham gia hoạt động và hưởng thụ văn hóa.

Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng nêu rõ: “Chất lượng và số lượng đội ngũ cán bộ văn hóa chưa đáp ứng được nhu cầu phát triển văn hóa trong thời kỳ mới”⁽⁸⁾. Do đó, cần có

cơ chế phát hiện, đào tạo, nâng cao chất lượng đào tạo và phát triển đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý trong lĩnh vực văn hóa, văn nghệ, nhất là cán bộ chủ chốt có hiểu biết sâu sắc về văn hóa, có phẩm chất, năng lực chuyên môn đáp ứng tốt yêu cầu, nhiệm vụ. Chú trọng nâng cao chất lượng công tác đào tạo, bồi dưỡng và sử dụng nguồn nhân lực ngành văn hóa, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao thông qua quá trình đào tạo ở hệ thống các nhà trường văn hóa, nghệ thuật theo hướng đổi mới và hiện đại hóa quy trình, nội dung, phương thức đào tạo nhằm bảo đảm số lượng và chất lượng đội ngũ cán bộ làm công tác văn hóa đáp ứng yêu cầu trước mắt và lâu dài.

Ba là, kết hợp giữa giữ gìn, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống và chủ động tiếp nhận các giá trị văn hóa hiện đại hướng tới mục tiêu phát triển hệ giá trị văn hóa Việt Nam.

Chủ động giao lưu, tiếp nhận các giá trị văn hóa truyền thống và hiện đại trong phát huy hệ giá trị văn hóa Việt Nam với một chiến lược khoa học và sự chuẩn bị chu đáo. Văn hóa Việt Nam không thể tự tác động và hoàn thiện hệ giá trị văn hóa, nếu không có sự giao lưu, tiếp biến tinh hoa văn hóa nhân loại trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, hiện đại. Quá trình này luôn cùng tồn tại, giao thoa các giá trị văn hóa của các chủ thể để làm giàu hệ giá trị văn hóa. Do đó, cần “tiếp thu có chọn lọc tinh hoa văn hóa nhân loại phù hợp với thực tiễn Việt Nam, đồng thời chủ động nâng cao sức đề kháng của các tầng lớp nhân dân, đặc biệt là thanh, thiếu niên đối với các văn hóa phẩm ngoại lai độc hại; từng bước đưa văn hóa Việt Nam đến với thế giới”⁽⁹⁾.

Hiện nay, khoa học và công nghệ, thông tin và truyền thông phát triển và có tác động mạnh mẽ đến các phương thức giao lưu văn hóa. Thông qua internet, người dân có thể dễ dàng tiếp cận với nhiều nguồn thông tin khác nhau, trong đó có không ít thông tin độc hại, xuyên tạc, phản động... tác động đến ổn định chính trị, văn hóa, xã hội, thuần phong mỹ tục. Vì vậy, cần nâng cao công tác quản lý thông tin trên mạng internet nhằm định hướng chính trị, tư tưởng và văn

hóa, đạo đức cho người dân, nhất là cho thế hệ trẻ trong tiếp nhận các giá trị văn hóa. Mặt khác, cần thường xuyên kiểm tra, đánh giá việc khai thác các giá trị văn hóa truyền thống và hiện đại trong xây dựng môi trường văn hóa và phát huy hệ giá trị văn hóa Việt Nam... để “khắc phục các hạn chế của con người Việt Nam; xây dựng con người Việt Nam thời đại mới, gắn kết chặt chẽ, hài hòa giữa giá trị truyền thống và giá trị hiện đại”⁽¹⁰⁾. Chủ động, tích cực hội nhập quốc tế về văn hóa, thực hiện đa dạng các hình thức văn hóa đối ngoại, xây dựng Việt Nam thành nơi hội tụ hấp dẫn cho hoạt động giao lưu văn hóa quốc tế.

Văn hóa là một trong những nguồn lực quan trọng, là sức mạnh mềm của mỗi quốc gia, trong đó có Việt Nam. Trước yêu cầu của tình hình mới, để thực hiện thắng lợi nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, việc xây dựng và phát huy hệ giá trị văn hóa mang đậm dấu ấn, bản sắc Việt Nam, “thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc”⁽¹¹⁾ là vấn đề có ý nghĩa rất quan trọng, góp phần lan tỏa, tô đậm thêm giá trị văn hóa Việt Nam để hiện thực hóa khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc./.

Ghi chú:

(1), (2) *Đại từ điển tiếng Việt*, Nxb Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, năm 2013, tr.1796, tr.725.

(3) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb CTQG - ST, H.1998, tr.51.

(4), (7), (8), (9), (10), (11) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.202, tr.143, tr.85, tr.147, tr.143, tr.116.

(5) Phạm Duy Đức, *Xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa Việt Nam trong thời kỳ hội nhập quốc tế*, Tạp chí Lý luận chính trị, số 03/2021.

(6) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập II, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.78.